

Гула М.М.
магістр юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету
Науковий керівник: *к.ю.н., доцент кафедри*
кримінального права та процесу ТНЕУ
Чудик Н.О.

ПРОКУРАТУРА УКРАЇНИ ЯК СУБ'ЄКТ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНАМ

Сучасний стан злочинності в Україні та негативні тенденції, що склались у її розвитку в сучасних умовах (2013-2017 рр.), а саме зростання кількості злочинів проти основ національної безпеки, особи, права власності та громадського порядку, зумовлює необхідність проведення наукових і практичних пошуків протидії цим суспільно небезпечним явищам у тому числі формами, методами і засобами запобігання злочинам.

Особливу актуальність ця проблема набуває у зв'язку з тим, що одним із ключових суб'єктів реалізації завдань даного виду запобіжної діяльності виступають органи прокуратури. Щодо спеціально-кримінологічного напрямку вдосконалення діяльності органів прокуратури в державному механізмі запобігання злочинам в Україні, то необхідно зазначити, що у 2012 р. набрав чинності новий КПК України [1], у ст. 91 якого визначено предмет доказування у кримінальному провадженні. Поряд із цим у ній не йдеться про те, що підлягають доказуванню причини та умови, що сприяли вчиненню кримінального правопорушення. У цій статті КПК зазначено, зокрема, що підлягають доказуванню тільки:

- 1) подія кримінального правопорушення (час, місце, спосіб та інші обставини вчинення кримінального правопорушення, форма вини, мотив і мета його вчинення);
- 2) винуватість обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення, форма вини, мотив і мета його вчинення;
- 3) вид і розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, а також розмір процесуальних витрат;
- 4) обставини, які впливають на ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення, характеризують особу обвинуваченого або є підставою закриття кримінального провадження;
- 5) обставини, що є підставою для звільнення від кримінальної відповідальності або покарання.

В інших статтях КПК також не зазначено, що слідчий та прокурор зобов'язані доказувати причини та умови, які сприяли вчиненню кримінального правопорушення. Це означає, що після набрання чинності новим КПК на них вже не покладається здійснення запобіжної функції, з чим не можна погодитися. На відміну від цього Кодексу, у кримінально-процесуальному законодавстві деяких країн близького колишнього СРСР причини та умови, що сприяли вчиненню злочину, включені до предмету доказування. Як приклад можна навести ч. 2 ст. 73

КПК Російської Федерації [2], ч. 3 ст. 117 КПК Республіки Казахстан, ч. 2 ст. 126 КПК Туркменістану, ч. 2 ст. 96 КПК Республіки Молдова. У цих нормах чітко зазначено, що у кримінальній справі підлягають встановленню причини та умови, які сприяли вчиненню злочину. Що стосується КПК Республіки Білорусь, то законодавець передбачив навіть окрему статтю у главі «Докази», у якій передбачено, що у процесі провадження дізнання та попереднього слідства органи кримінального переслідування зобов'язані виявляти причини та умови, що сприяли вчиненню злочинів [3].

Необхідно також визнати, що через відсутність у КПК окремої норми про обов'язок сторони обвинувачення доказувати причини та умови, що сприяли вчиненню кримінального правопорушення, виникла проблема з реалізацією ч. 1 ст. 1 КК України, згідно з якою одним із його основних завдань є запобігання злочинам. Коментуючи цю норму, М. І. Мельник та М. І. Хавронюк зазначають, що законодавець вказує на запобіжне завдання кримінального закону. Його норми мають застосовуватись так, щоб не лише карати винних осіб за вчинені злочини, а й запобігати вчиненню нових злочинів [4]. Більш того, забезпечення правильного застосування кримінального закону є також призначенням кримінально-процесуального права [5, с. 29]. Однак, новий КПК не забезпечує застосування зазначеної кримінально-правової норми, оскільки не зобов'язує сторону обвинувачення вживати заходів щодо запобігання вчиненню нових кримінальних правопорушень.

Розглядаючи це питання, слід звернути також увагу на таку обставину: за відсутності у КПК нормативно визначеного обов'язку слідчого, прокурора встановлювати причини та умови, що сприяли вчиненню кримінального правопорушення, зведена нанівець функція слідчого запобігання. А це, у свою чергу, призводить до зростання рівня злочинності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квіт. 2012 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 9–10, № 11–12, № 13. – Ст. 88 (зі змін. та доповн.; ред. від 11 черв. 2016 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
2. Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации. – М.: Проспект, КНОРУС, 2009. – 282 с.
3. Уголовно-процессуальный кодекс Республики Молдова. – Кишинев: «Lavalat Info» SRL, 2009. – 198 с.
4. Науково-практичний коментар Кримінально-виконавчого кодексу України / [А. П. Гель, О. Г. Колб, В. О. Корчинський та ін.] ; за заг. ред. А. Х. Степанюка. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 496 с.
5. Кримінальний процес : підручник / за ред. Ю.М. Грошевого та О.В. Капліної. – Х. : Право, 2010. – 428 с.

